

สมบัติของผู้ดี

ผู้เรียบเรียง เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราบดี
ผู้จัดทำคำอธิบายเพิ่มเติม ม.ล.ป๋อง มลากุล ๒๕๐๓
ผู้ตรวจทาน นายสุชีพ ปุญญานุภาพ

คำปรารภ

หนังสือสมบัติของผู้ดี หากจะให้ใครเป็นของขวัญ ถ้าผู้รับจะไม่คิดเพียงว่าเป็นเรื่องเขยล้าสมัย ก็อาจจะพาลโกรธด้วยคิดว่ากำลังถูกตำหนิว่า เป็นคนไม่มีมรรยาทชาติตระกูลแบบผู้ดี ดังเช่นที่เรา มักได้ยินบ่อย ๆ ในนิยายหรือในละครโทรทัศน์ และส่วนใหญ่แล้วผู้ที่อ้างหนังสือนี้ มักจะคิดถึงคนโน้น คนนี้ว่าน่าจะนำไปประพฤติปฏิบัติปรับปรุงตัวให้ดีขึ้น แทนที่จะกลับมามองตัวเอง ว่าเราแต่ละคน ก็ต้อง ฝึกฝนขัดเกลาและปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยเช่นกัน

ในการอยู่ร่วมกันในสังคม มนุษย์เราจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์ในการทำ การพูด และการรู้สึกนึกคิด ต่อผู้อื่น เพื่อให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปโดยราบรื่นไม่มีข้อขัดแย้ง จึงจำเป็นต้องมี กฎ กติกา มรรยาท ของการ อยู่ร่วมกัน โดยพื้นฐานก็คือ สิ่งใดที่เราไม่ยอมให้คนอื่นทำกับเรา ก็ไม่ควรทำเช่นนั้นกับเขา สิ่งใดที่เรา ยินดีชื่นชม หรือรักใคร่เอ็นดู เมื่อได้ยินได้เห็น ได้รับการปฏิบัติต่อ คนอื่นก็ปรารถนาจะได้รับเช่นเดียวกัน ดังนั้นการปฏิบัติต่อกันและกันโดยเหมาะสมกับเพศ วัย สถานะตำแหน่ง ในสถานที่และโอกาสอันควร จึงนับเป็นวัตถุประสงค์หลักที่ควรคำนึง มากกว่าจะติดอยู่กับข้อบกพร่องปลีกย่อยแห่งการใช้ภาษาหรือ ขนบธรรมเนียมเก่า ๆ พันสมัยที่อาจจะปรากฏอยู่บ้างในหนังสือเล่มนี้

"ผู้ดี" ในที่นี้จึงมิใช่เรื่องของ การแบ่งชนชั้นทางสังคม มิใช่เรื่องแบบแผนพิธีรีตองเจ้ายศเจ้า อย่างเป็นทางการสร้างภาพเพื่อหวังผลประโยชน์แอบแฝงอย่างใดอย่างหนึ่ง หากแต่เป็นหลักการประพฤติ ปฏิบัติตนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ใจเขา-ใจเรา ข้อปฏิบัติเหล่านี้เป็นมาตรฐานทางสังคมที่สามารถนำมา ประยุกต์ใช้ได้เสมอในทุกยุค เป็นการขัดเกลาตนให้มีระเบียบวินัย มีทัศนคติที่ดีต่อกัน เมตตากรุณาต่อกัน มีหิริโอตตปละที่จะไม่เอาर्डเอาเปรียบ แทนความโกรธ เกลียด หยาบคายต่อกัน เพราะผู้มีจิตใจดียอม สะท้อนออกมาในรูปของจริยามรรยาท ความละมุนละไม นุ่มนวล ตรงข้ามกับความกักขฬะ หยาบคาย ทำอะไรตามอำเภอใจ ซึ่งยอมไม่เป็นที่ยินดีคบหาหรือแม้แต่พบเห็นเข้าใกล้ ของบุคคลทั่วไป

สมบัตินี้ไม่ใช่วัตถุสิ่งของที่ต้องแบกหามหรือซื้อหา หากแต่เป็นสมบัติประดับกายประดับใจให้ เจ้าของเป็นผู้ดีมีคุณค่า มีความสง่างามในตัวเอง ถ้าหากความงามของเหล่าสงฆ์ที่มาจากหลากหลาย วรรณะชั้นชนเกิดขึ้นด้วยบัญญัติแห่งพระธรรมวินัย ให้มีความสำรวมในการดื่มฉัน การเดิน ยืน นั่งนอน ฆราวาสชนทั่วไปก็อาจฝึกตนให้มีความงามได้ด้วยระเบียบวินัยอันเป็นสมบัติของผู้ดีเช่นเดียวกัน

สมบัติของผู้ดี

ภาค ๑

ผู้ดี ย่อมรักษา ความเรียบร้อย

กายจรรยา คือ

- (๑) ย่อมไม่ใช้กิริยาข้ามกราบบุคคล.
- (๒) ย่อมไม่อาจเื่อมในที่ต่ำสูง.
- (๓) ย่อมไม่ล่วงเกินถูกต้องผู้อื่นซึ่งไม่ใช่หยอกกันฐานเพื่อน.
- (๔) ย่อมไม่เสียดสีกระทบกระทั่งกายบุคคล.
- (๕) ย่อมไม่ลุกนั่งเดินเห็นให้พรวดพราดโดนผู้คนหรือสิ่งของแตกเสียหาย.
- (๖) ย่อมไม่ส่งของให้ผู้อื่นด้วยกิริยาอันเสือกไสผลักโยน.
- (๗) ย่อมไม่ผ่านหน้าหรือบังตาผู้อื่น เมื่อเขาดูสิ่งใดอยู่ เว้นแต่เป็นที่เฉพาะไป.
- (๘) ย่อมไม่เอิกอิ่งเมื่อเวลาผู้อื่นทำกิจ.
- (๙) ย่อมไม่อื้ออึงในเวลาประชุมสดับรับฟัง.
- (๑๐) ย่อมไม่แสดงกิริยาตึงตัง หรือพูดจาอีกทีในบ้านแขก.

วจีจรรยา คือ

- (๑) ย่อมไม่สอดสวนวาทหรือแย่งชิงพูด.
- (๒) ย่อมไม่พูดด้วยเสียงอันดังเหลือเกิน.
- (๓) ย่อมไม่ใช้เสียงตวาด หรือพูดจากระโชกกระชาก.
- (๔) ย่อมไม่ใช้วาทอันหักหาญตึงตัน.
- (๕) ย่อมไม่ใช้ถ้อยคำอันหยาบคาย.

มโนจรรยา คือ

- (๑) ย่อมไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านกำเรบหยิ่งโยโส.
- (๒) ย่อมไม่บันดาลโทสะให้เสียกิริยา.

สมบัติของผู้ดี

ภาค ๒

ผู้ดี ย่อมไม่ทำอุจาดลามก

กายจรรยา คือ

- (๑) ย่อมไม่ใช้เสื้อผ้าเครื่องแต่งตัวอันสะอาด และแต่งโดยเรียบร้อยเสมอ.
- (๒) ย่อมไม่แต่งตัวในที่แจ้ง.
- (๓) ย่อมไม่จิ้มครีกล้างแคะแกะเการ่างกายในที่ชุมชน.
- (๔) ย่อมไม่กระทำการที่ควรจะทำในที่ลับในที่แจ้ง.
- (๕) ย่อมไม่หาวเรอให้ปรากฏในที่ชุมชน.
- (๖) ย่อมไม่จามด้วยเสียงอันดังและโดยไม่ป้องกันกำบัง.
- (๗) ย่อมไม่บ้วนซากด้วยเสียงอันดัง หรือให้เประอะเปื้อน ให้เป็นที่รังเกียจ.
- (๘) ย่อมไม่ลุกกลนเลอะเทอะมูมามในการบริโภค.
- (๙) ย่อมไม่ถูกต้องหรือหยิบยื่นสิ่งซึ่งผู้อื่นจะบริโภคด้วยมือตน.
- (๑๐) ย่อมไม่ล่วงล้ำ ข้ามหยิบ ของบริโภคผ่านหน้าผู้อื่น ซึ่งควรขอโทษและขอให้เขาส่งได้.
- (๑๑) ย่อมไม่ละลาบละล้งเอาของผู้อื่นมาใช้ในการบริโภค เช่น ถ้วยน้ำ และผ้าเช็ดมือ.
- (๑๒) ย่อมไม่เอาเครื่องใช้ของตน เช่น ช้อนส้อมไปล่วงตักสิ่งบริโภคซึ่งเป็นของกลาง.
- (๑๓) ย่อมระวัง ไม่พูดจาตรงหน้าผู้อื่นให้ใกล้ชิดเหลือเกิน.

วจีจรรยา คือ

- (๑) ย่อมไม่กล่าวถึงสิ่งโสโครกพึงรังเกียจในท่ามกลางประชุมชน.
- (๒) ย่อมไม่กล่าวถึงสิ่งควรปิดบังในท่ามกลางประชุมชน.

มโนจรรยา คือ

- (๑) ย่อมพึงใจที่จะรักษาความสะอาด.

สมบัติของผู้ดี
ภาค ๓
ผู้ดี ย่อมมีสัมมาคารวะ

กายจรรยา คือ

- (๒) ย่อมนั่งด้วยกิริยาสุภาพเฉพาะหน้าผู้ใหญ่
- (๓) ย่อมไม่ขึ้นหน้าผ่านผู้ใหญ่.
- (๔) ย่อมไม่หันหลังให้ผู้ใหญ่.
- (๕) ย่อมแหวกที่หรือให้ที่นั่งอันสมควรแก่ผู้ใหญ่หรือผู้หญิง.
- (๖) ย่อมไม่ทัดหรือคาบหูรี คาบกล้อง และสูบให้ควันไปรมผู้อื่น.
- (๗) ย่อมเปิดหมวกเมื่อเข้าชายคาบ้านผู้อื่น
- (๘) ย่อมเปิดหมวกในที่เคารพ เช่น โบสถ์ วิหาร ไม่ว่าแห่งศาสนาใด.
- (๙) ผู้น้อยย่อมเคารพผู้ใหญ่ก่อน.
- (๑๐) ผู้ชายย่อมเคารพผู้หญิงก่อน.
- (๑๑) ผู้ลาย่อมเป็นผู้เคารพก่อน.
- (๑๒) ผู้เห็นก่อนโดยมากย่อมเคารพก่อน.
- (๑๓) แม้ผู้ใดเคารพตนก่อน ย่อมต้องตอบเขาทุกคน ไม่เฉยเสีย.

วจีจรรยา คือ

- (๑) ย่อมไม่พูดจาล้อเลียนหลอกลวงผู้ใหญ่.
- (๒) ย่อมไม่กล่าวร้ายถึงญาติมิตรที่รักใคร่นับถือของผู้ฟังแก่ผู้ฟัง.
- (๓) ย่อมไม่กล่าววาจาติเตียนสิ่งเคารพหรือที่เคารพของผู้อื่นแก่ตัวเขา.
- (๔) เมื่อจะขอทำล่วงเกินแก่ผู้ใด ย่อมต้องขออนุญาตตัวเขาก่อน.
- (๕) เมื่อตนทำพลาดพลั้งสิ่งใด แก่บุคคลใด ควรออกวาจาขอโทษเสมอ.
- (๖) เมื่อผู้ใดได้แสดงคุณต่อตนอย่างไร ควรออกวาจาขอบคุณเขาเสมอ.

มโนจรรยา คือ

- (๑) ย่อมเคารพยำเกรงบิดามารดาและอาจารย์.
- (๒) ย่อมนับถือนอบน้อมต่อผู้ใหญ่.
- (๓) ย่อมมีความอ่อนหวานแก่ผู้น้อย.

สมบัติของผู้ดี
ภาค ๔
ผู้ดี ย่อมมีกิริยาเป็นที่รัก

กายจรรยา คือ

- (๑) ย่อมไม่ฝืนเวลานิยม คือ ไม่ไปใช้กิริยาอื่นเมื่อเขานั่งกับพื้นและไม่ไปนั่งกับพื้นเมื่อเวลาเขานั่งบนเก้าอี้.
- (๒) ย่อมไม่ไปนั่งนานเกินสมควรในบ้านของผู้อื่น.
- (๓) ย่อมไม่ทำกิริยารื่นเริงเมื่อเขามีทุกข์.
- (๔) ย่อมไม่ทำกิริยาโศกเศร้าเหี่ยวแห้งในที่ประชุมรื่นเริง.
- (๕) เมื่อไปสู่ที่ประชุมการรื่นเริงย่อมช่วยสนุกขึ้นบานให้สมเรื่อง.
- (๖) เมื่อเป็นเพื่อนเที่ยว ย่อมต้องกลมเกลียวและร่วมลำบากร่วมสนุก.
- (๗) เมื่อตนเป็นเจ้าของบ้าน ย่อมต้องต้อนรับและเชื้อเชิญแขกไม่เพิกเฉย.
- (๘) ย่อมไม่ทำกิริยาบึกบึนต่อแขก.
- (๙) ย่อมไม่ให้แขกต้องคอยนานเมื่อเขามาหา.
- (๑๐) ย่อมไม่จ้องดูนาฬิกาในเวลาที่แขกยังนั่งอยู่.
- (๑๑) ย่อมไม่ใช้กิริยาอันบูยไ้หรือกระซิบกระซาบกับผู้ใด ในเวลาเฉพาะเมื่อตนอยู่ต่อหน้าผู้หนึ่ง.
- (๑๒) ย่อมไม่ใช้กิริยาอันโกรธเคือง หรือดุดันผู้คนบ่าวไพร่ต่อหน้าแขก.
- (๑๓) ย่อมไม่จ้องดูบุคคลโดยเพ่งพิศเหลือเกิน.
- (๑๔) ย่อมต้องรับส่งแขกเมื่อไปมา ในระยะอันสมควร.

วจีจริยา คือ

- (๑) ย่อมไม่เที่ยวติเตียนสิ่งของที่เขา ตั้ง แต่ง ไว้ในบ้านที่ตนไปสู.
- (๒) ย่อมไม่กล่าวสรรเสริญรูปกายบุคคลแก่ตัวเขาเอง.
- (๓) ย่อมไม่พูดให้เพื่อนเก้อกระดาก.
- (๔) ย่อมไม่พูดเปรียบเปรยเกาะแคะสตรีกลางชุมชน.
- (๕) ย่อมไม่ค่อนแคะติรูปกายบุคคล.
- (๖) ย่อมไม่ชักถึงการร้ายโดยพlung โพล่งให้เขาตกใจ.
- (๗) ย่อมไม่ชักถึงสิ่งอันน่าอายน่ากระดากโดยเปิดเผย.
- (๘) ย่อมไม่เอาสิ่งที่น่าจะอายจะกระดากมาเล่าให้แขกฟัง.
- (๙) ย่อมไม่เอาเรื่องที่เขาฟังชอนเร้นมากล่าวให้อับอายหรือเจ็บใจ.
- (๑๐) ย่อมไม่กล่าวถึงการอับมงคลในเวลามงคล.

มโนจริยา คือ

- (๑) ย่อมรู้จักเกรงใจคน.

สมบัติของผู้ดี **ภาค ๕** **ผู้ดี ย่อมเป็นผู้มีสง่า**

กายจริยา คือ

- (๑) ย่อมมีกิริยาอันผึ่งผายองอาจ.
- (๒) จะยืนนั่ง ย่อมอยู่ในลำดับอันสมควร ไม่เป็นผู้แอบหลังคนหรือหลีกเข้ามม.
- (๓) ย่อมไม่เป็นผู้สะทกสะท้านงกเงินหยุด ๆ ยั้ง ๆ .

วจีจริยา คือ

- (๑) ย่อมพูดจาจะฉานชัดถ้อยความ ไม่อุบอปปอ้อมแอ้ม.

มโนจริยา คือ

- (๑) ย่อมมีความรู้จักงามรู้จักดี.
- (๒) ย่อมมีอัชฌาสัยอันกว้างขวาง เข้าไหนเข้าได้.
- (๓) ย่อมมีอัชฌาสัยเป็นนักเลง ใครจะพูดหรือเล่นอันใดก็เข้าใจและต่อติด.
- (๔) ย่อมมีความเข้าใจวงวโหวไพรบ รู้เท่าถึงการณ.
- (๕) ย่อมมีใจอันองอาจกล้าหาญ.

สมบัติของผู้ดี **ภาค ๖** **ผู้ดี ย่อมปฏิบัติภารงานดี**

กายจริยา คือ

- (๑) ย่อมทำการอยู่ในระเบียบแบบแผน.
- (๒) ย่อมไม่ถ่วงเวลาให้คนอื่นคอย.
- (๓) ย่อมไม่ละเลยที่จะตอบจดหมาย.
- (๔) ย่อมไม่ทำการแต่ต่อหน้า.

วจีจริยา คือ

- (๑) พูดสิ่งใดยอมให้เป็นสิ่งที่เชื่อถือได้.
- (๒) ย่อมไม่รับวาทจาคล่อง ๆ โดยมีได้เห็นว่าการจะเป็นได้หรือไม่.

มโนจรรยา คือ

- (๑) ย่อมเป็นผู้รักษาความสัตย์ในเวลา.
- (๒) ย่อมไม่เป็นผู้เกียจคร้าน.
- (๓) ย่อมไม่เข้าใจว่า ผู้ดีทำอะไรด้วยตนไม่ได้.
- (๔) ย่อมไม่เพลิดเพลिनจนละเลยให้การเสีย.
- (๕) ย่อมเป็นผู้รักษาความเป็นระเบียบ.
- (๖) ย่อมเป็นผู้อยู่ในบังคับบัญชาเมื่ออยู่ในหน้าที่.
- (๗) ย่อมมีมานะในการงานไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก.
- (๘) ย่อมเป็นผู้ทำอะไรทำจริง.
- (๙) ย่อมไม่เป็นผู้ตั้งต้นในที่ผิด.
- (๑๐) ย่อมปรารถนาความดี ต่อการงานที่ทำอยู่เสมอ.

สมบัติของผู้ดี ภาค ๗ ผู้ดี ย่อมเป็นผู้ใจดี

กายจรรยา คือ

- (๑) เมื่อเห็นใครทำผิดพลาดอันน่าก่อกระดาก ย่อมช่วยกลบเกลื่อนหรือทำไม่เห็น.
- (๒) เมื่อเห็นสิ่งของของใครตก หรือจะเสื่อมเสีย ย่อมต้องหยิบยื่นให้หรือบอกให้รู้ตัว.
- (๓) เมื่อเห็นเหตุร้าย หรืออันตรายจะมีแก่ผู้ใด ย่อมต้องรีบช่วย.

วจีจรรยา คือ

- (๑) ย่อมไม่เยาะเย้ยถากถางผู้กระทำความผิดพลาด.
- (๒) ย่อมไม่ใช้วาจาอันขมขี้.

มโนจรรยา คือ

- (๑) ย่อมไม่มีใจอันโหดเหี้ยมเกรี้ยวกราดแก่ผู้น้อย.
- (๒) ย่อมเอาใจโอบอ้อมอารีแก่คนอื่น.
- (๓) ย่อมเอาใจช่วยคนเคราะห์ร้าย.
- (๔) ย่อมไม่เป็นผู้ซ้ำเติมคนเสียที.
- (๕) ย่อมไม่เป็นผู้อาฆาตจองเวร.

สมบัติของผู้ดี ภาค ๘ ผู้ดี ย่อมไม่เห็นแต่แก่ตัวถ่ายเดียว

กายจรรยา คือ

- (๑) ย่อมไม่พิกหาความสบายก่อนผู้ใหญ่.
- (๒) ย่อมไม่เลือกสนแย่งชิงที่นั่งหรือที่ดูอันใด.
- (๓) ย่อมไม่เที่ยวแย่งผู้หนึ่งมาจากผู้หนึ่ง ในเมื่อเขาสนทนากัน.
- (๔) เป็นผู้ใหญ่ จะไปมาลุกนั่งยอมไว้ช่องให้ผู้น้อยมีโอกาบบ้าง.
- (๕) ในการเลี้ยงดูยอมแผ่เผื่อ เชื้อเชิญแก่คนข้างเคียงก่อนตน.
- (๖) ในที่บริโศค ย่อมหยิบยกยื่นส่งสิ่งของแก่ผู้อื่นต่อ ๆ ไป ไม่มุ่งแต่กระทำกิจส่วนตัว.
- (๗) ย่อมไม่รวบสามตะกลามสี่กวาดจวยเอาของที่เขาดังไว้เป็นกลาง จนเกินส่วนที่ตนจะได้.
- (๘) ย่อมไม่แสดงความไม่เพียงพอใจในสิ่งของที่เขาหยิบยกให้.
- (๙) ย่อมไม่นิ่งนอนใจให้เขาออกทรัพย์แทนส่วนตนเสมอ เช่น ในการเลี้ยงดูหรือใช้ค่าเดินทาง เป็นต้น.
- (๑๐) ย่อมไม่ลืมที่จะส่งของ ซึ่งคนอื่นได้ส่งเคราะห์ให้ตนยิ้ม.
- (๑๑) การให้สิ่งของหรือเลี้ยงดูซึ่งเขาได้กระทำแก่ตน ย่อมต้องตอบแทนเขา.

วจีจริยา คือ

- (๑) ย่อมไม่ขอแยกผู้หนึ่งมาจากผู้หนึ่ง เพื่อจะพาไปพูดจาความลับกัน.
- (๒) ย่อมไม่สนทนาแต่เรื่องตนถ่ายเดียว จนคนอื่นไม่มีช่องจะสนทนาเรื่องอื่นได้.
- (๓) ย่อมไม่นำธุระตนเข้ากล่าวแทรกในเวลาธุระอื่นของเขาชุลมน.
- (๔) ย่อมไม่กล่าววาจาตีเตียนของที่เขาหยาบยกให้แก่ตน.
- (๕) ย่อมไม่ได้ถามราคาของที่เขาได้หยาบยกให้แก่ตน.
- (๖) ย่อมไม่แสดงราคาของที่เขาได้หยาบยกให้แก่ผู้ใดให้ปรากฏ.
- (๗) ย่อมไม่ใช้วาจาอันโถ้อวดตนและหลบหลู่ผู้อื่น.

มโนจริยา คือ

- (๑) ย่อมไม่มีใจมักได้
- (๒) ย่อมไม่ตั้งใจปรารถนาของรักเพื่อน.
- (๓) ย่อมไม่พึงใจการหยาบยืมซ้ำของทองเงินซึ่งกันและกัน.
- (๔) ย่อมไม่หวังแต่จะพึงอาศัยผู้อื่น.
- (๕) ย่อมไม่เป็นผู้เกียจงอนทอดเทการงานตนให้ผู้อื่น.
- (๖) ย่อมรู้จักผู้อื่นที่ได้ทำแล้วแก่ตน.
- (๗) ย่อมไม่มีใจริษยา.

สมบัติของผู้ดี

ภาค ๙

ผู้ดี ย่อมรักษาความสุจริตชื่อตรง

กายจริยา คือ

- (๑) ย่อมไม่ละลอบละล้วงเข้าห้องเรือนแขกก่อนเจ้าของบ้านเชิญ.
- (๒) ย่อมไม่แลลอดสอดสายโดยฟังเสียงเข้าไปตามห้องเรือนแขก.
- (๓) ย่อมไม่เที่ยวฉวยโนนหยิบยื่นของผู้อื่นจนเหลือเกิน ราวกับว่าจะค้นหาสิ่งใด.
- (๔) ย่อมไม่เที่ยวขอหรือหยิบฉวยดูจดหมายของผู้อื่นที่เจ้าของไม่มีประสงค์จะให้ดู.
- (๕) ย่อมไม่เที่ยวขอหรือหยิบฉวยดูสมุดพกหรือสมุดจรรยางานบัญชีของผู้อื่น ซึ่งตนไม่มีธุระเกี่ยวข้อง เป็นหน้าที่.
- (๖) ย่อมไม่เที่ยวหนึ่งที่โต๊ะเขียนหนังสือของผู้อื่น.
- (๗) ย่อมไม่เที่ยวเปิดดูหนังสือตามโต๊ะเขียนหนังสือของผู้อื่น.
- (๘) ย่อมไม่แทรกเข้าห่มผู้อื่นซึ่งเขาไม่ได้เชื้อเชิญ.
- (๙) ย่อมไม่ลอบแอบฟังคนพูด.
- (๑๐) ย่อมไม่ลอบแอบดูการลับ.
- (๑๑) ถ้าเห็นเข้าจะพูดความลับกัน ย่อมต้องหลบตาหรือลี้ตัว.
- (๑๒) ถ้าจะเข้าห้องเรือนผู้ใด ย่อมต้องเคาะประตูหรือกล่าววาจาให้เขารู้ตัวก่อน.

วจีจริยา คือ

- (๑) ย่อมไม่ขอกแซกไต่ถามธุระส่วนตัวหรือการในบ้านของเขาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องแก่ตน.
- (๒) ย่อมไม่เที่ยวถามเขาว่า นั้นเขียนหนังสืออะไร.
- (๓) ย่อมไม่เที่ยวถามถึงผลประโยชน์ที่เขาหาได้เมื่อตนไม่ได้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง.
- (๔) ย่อมไม่เอาการในบ้านของผู้ใดมาแสดงในที่แจ้ง.
- (๕) ย่อมไม่เก็บเอาความลับของผู้หนึ่งมาเที่ยวพูดแก่ผู้อื่น.
- (๖) ย่อมไม่กล่าวถึงความชั่วร้าย อันเป็นความลับเฉพาะบุคคลในที่แจ้ง.
- (๗) ย่อมไม่พูดลับปล้ำกลับกลอกตลบตะแลง.
- (๘) ย่อมไม่ใช้คำสบถติดปาก.
- (๙) ย่อมไม่ใช้ถ้อยคำมูสา.

มโนจริยา คือ

- (๑) ย่อมไม่เป็นคนต่อหน้าอย่างหนึ่งลับหลังอย่างหนึ่ง.
- (๒) ย่อมเป็นผู้รักษาความไว้วางใจแก่ผู้อื่น.
- (๓) ย่อมไม่แสวงประโยชน์ในทางที่ผิดธรรม.
- (๔) ย่อมเป็นผู้ตั้งอยู่ในความเที่ยงตรง.

สมบัติของผู้ดี
ภาค ๑๐
ผู้ดี ย่อมไม่ประพฤติชั่ว

กายจริยา คือ

- (๑) ย่อมไม่เป็นพาลเที่ยวเกะกะระรื้อและกระทำร้ายคน.
- (๒) ย่อมไม่ข่มเหงผู้อ่อนกว่า เช่น เด็กหรือผู้หญิง.
- (๓) ย่อมไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเจ็บอาย เพื่อความสนุกยินดีของตน.
- (๔) ย่อมไม่หาประโยชน์ด้วยอาการที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน.
- (๕) ย่อมไม่เสพสุราจนถึงเมาและติด.
- (๖) ย่อมไม่มัวสุมกับสิ่งอันเลวทราม.
- (๗) ย่อมไม่หมกมุ่นในการพนัน เพื่อจะปรารถนาทรัพย์สิน.
- (๘) ย่อมไม่ถือเอาเป็นของตน ในสิ่งที่เจ้าของไม่ได้อนุญาตให้.
- (๙) ย่อมไม่พึงใจในหญิงที่มีเจ้าของหวงแหน.

วจีจริยา คือ

- (๑) ย่อมไม่เป็นพาลพอใจทะเลาะวิวาท.
- (๒) ย่อมไม่พอใจนินทาว่าร้ายกันและกัน.
- (๓) ย่อมไม่พอใจพูดส่อเสียดยุยง.
- (๔) ย่อมไม่เป็นผู้สอพลอประจบประแจง.
- (๕) ย่อมไม่แข่งขันให้ร้ายผู้อื่น.

มโนจริยา คือ

- (๑) ย่อมไม่ปองร้ายผู้อื่น.
 - (๒) ย่อมไม่คิดทำลายผู้อื่นด้วยประโยชน์ตน.
 - (๓) ย่อมมีความเหนียวรั้งใจตนเอง.
 - (๔) ย่อมเป็นผู้มีความละเอียดแก่บาป.
-